

Bir Musikişinas Mehmet Baha Pars (eş-Şeyh Mehmet Beyefendi) (1877-25 Ekim 1953)

Muhammet KEMALOĞLU^{1,*}

TELHİS (ÖZ)

Araştırma Makalesi

Takvim-i Vekayi
ISSN: 2148-0087

Basım (Published): 31.12.2023
Kabul (Acceptance): 05.10.2023
Gönderi (Submitting): 19.07.2023

Cilt (Vol): 11
No (Issue): 2
Sayfa (Pages): 149-169

Adres:
1TRT Kurumu Genel Müdürlüğü,
Ankara/Türkiye.
ORCID ID: 0000-0001-7542-7517

*Sorumlu Yazar (Corresponding);
E-mail:muhammetkemaloglu@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Mehmet Baha
Pars, Âlem-i Musiki, Operet,
Ahmed Baba Tekkesi, Halide Edip
Adivar.

Araştırmanın konusu olan Mehmet Baha Pars, 1877 yılında Bursa, Kardeş mahallesinde, Şeyh Hacı Baha Efendi ile Halime Hanım'ın oğlu olarak doğmuştur. Öğretmen, şairdir. Yayımladığı "Âlem-i Musiki" dergisi, Osmanlı Devleti'nde neşredilen ilk Osmanlıca müzik dergisidir. Aynı zamanda kendisi, operet besteleyen ilk Türk bestecidir. Bursa İdadisi'ni tamamlamasının ardından yüksek öğretimini İstanbul Aksaray'daki Dârü'ttedris Mektebi'nde 1897 yılında tamamlamıştır. 1897 yılında bitirdi. 1902 yılında ise Beyoğlu'ndaki Alyans İzraelit (Alliance Israélite) mektebinden mezun olmuştur. Doğduğu yer olan Bursa'ya döndüğünde, babasının vefatı üzerine Ahmed Baba Tekkesinin Şeyhliğine getirilmiştir. Şeyhlik görevinin yanında kentteki müzik hareketinin öncülerinden birisidir. Çalışmanın tamamında, birincil kaynaklar olarak arşiv vesikaları, telif ve tetkik eserler, anılarla ve Mehmet Baha Pars'ın hayattaki tanıdıkları/akrabalarının paylaştığı bilgilerden istifade edilmiştir.

A Musician Mehmet Baha Pars (es-Sheikh Mehmet Beyefendi) (1877-25 October 1953)

Research Article

ABSTRACT

Mehmet Baha Pars, the subject of the research, was born in Bursa, Karaseyh neighborhood in 1877, as the son of Şeyh Hacı Baha Efendi and Halime Hanım. He is teacher and poet. The magazine "Alem-i Musiki", which he published, is the first Ottoman music magazine published in the Ottoman Empire. He is also the first Turkish composer to compose an operetta. After completing Bursa High School, he went to Istanbul and graduated from Darütedris School in Aksaray, where he studied, in 1897. In 1902, he graduated from Alyans İzraelit (Alliance Israélite) in Beyoğlu. When he returned to Bursa, which is back in town, he became the sheikh of the Ahmed Baba Lodge upon his father's death. Besides his duty as a sheikh, he became one of the pioneers of the music movement in the city. In the whole study, archive documents, primary sources, copyright and research works, memories and information shared by Mehmet Baha Pars's acquaintances/relatives in life were used as a primary resources.

KEYWORDS

Mehmet Baha Pars, Âlem-i Musiki, Operetta, Ahmed Baba Lodge, Halide Edip Adivar.

GİRİŞ

Mehmed Baha Pars, Osmanlı Devleti'nin kuruluş aşamasından itibaren varlığını sürdüren ve önemli görevlerde bulunan Pars ailesine mensuptur¹. Gazilerden Bedreddin Pars'ın soyundan olan Şeyh Hacı Ahmet Baha Efendi, 1830'ların sonunda Umurbey Köyü'nden Bursa'ya gelerek burada bir Nakşibendî tekkesi kurar. Ahmet Baha'nın 1845'te vefatından sonra yerine oğlu Mehmet Said Efendi, onun da 1871'de vefat etmesinin ardından yerine Mehmed Bahaeddin Efendi geçerek 1904'e kadar şeyhlik yapar. Mehmed Baha Pars, Pars Tekkesi olarak da bilinen bu tekkenin son şeyhidir. Bugün Bursa Hükûmet Konağı'nın yerinde bulunan tekkede ibadetin yanı sıra musiki âlemleri dinleti, sohbet, zikir) de yapılmaktadır².

Babası, Baba Efendi Tekkesi Şeyhi Bahâeddin Efendi, annesi Nakiye Hanım'dır. Baba soyu, II. Murat döneminde Pars Bey olarak yaşamış Şeyh Abdullah oğlu Bedrüddin Mahmut Beye dayanmaktadır. Mehmet Baha Efendi (Pars), Hakkı Baha Pars³, Növber (Nöber) Altıntaş⁴, Rukiye Pars⁵, (Şeyh) ile Muhiddin Baha Pars adlı kardeşlerin ağabeyleridir⁶. Muhittin Baha Bey ve Hakkı Baha Pars kardeşleridir.

Mehmet Baha Bey, Abdülhâk Hamit Tarhan'ın manzum piyesi Nesteren'i ve onun eşi Fatma Hanım'ın ölümü üzerine yazdığı "Makber" şirini bestelemiştir⁷. Ayrıca Türkiye'nin ilk müzik dergilerinden olan Âlem-i Musiki'yi

¹ Kemaloğlu, Muhammet, Hakkı Baha Pars: Hayatı ve Eserleri (1879-1942), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2022, s.9-10; Walter de Gruyter (10 Kasım 2011). Türkischer Biographischer Index. s.155, 286, 438, 868.

² Kıyak, Hüseyin, (2013). "Osmanlı'dan Günümüze Bursa'da Müzik", II. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi, Bildiriler Kitabı I, Star Ajans Matbaacılık, s.221-233.

³ Ağca, H.(2007). "Pars, Hakkı Baha" Maddesi, Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi, C.7, O. Cihat-Süyünşiyev, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, s. 217.

⁴ <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1958/07/26> Erişim tarihi: 20.02.2021; Kaplanoğlu-Kaplanoğlu, O., a.g.e., 2019, 1234; <https://www.cumhuriyetarsivi.com/katalog/192/sayfa/1958/7/26/3.xhtml> Erişim tarihi: 20.02.2021.

⁵ "Çek Sefarethanenin Otomobili İki Kanını Çiğnedi", *Milliyet*, 29 Temmuz 1958, 5.

⁶ Ateş Pars (d.1942), İstanbul'da doğdu, Umur Pars'ın oğludur. Ateş Pars Beyle Yapılan Görüşme 25 Nisan 2021.

⁷ Feyzi, Ahmet, Türk Müzik Kültüründe Patrimonyal Sistem ve On dokuzuncu Yüzyıla Birlikte Gelen Değişim, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, vol.9, no.47, 2016, pp.1195-1209.

yayımlamıştır. Geleneksel Türk musikisi alanında yarattığı pek çok parçaların yanında marşlar ve operetler de besteleyen Mehmet Baha Bey'in çok sayıda şarkı, müzikli temsiller ve güfteleri ile birlikte kendisine ait olan çocuk şarkıları da bulunmaktadır⁸.

1. AİLESİ VE HAYATI

Baba Efendi Dergâhı'nın son şeyhi⁹ olan ve ud çalmayı odasındaki yüklükte kendi kendine öğrenen Mehmed Baha Bey, 1877 (1293) yılında, Şeyh Hacı Bahaeddin Efendi¹⁰ ile ilahi ve mevlid okumasıyla meşhur, güzel sesli Halime Hanım'ın oğlu olarak, Karaşeyh Mahallesinde doğmuştur¹¹. Bursa Mülkiye İdadisi'ni bitirdikten sonra İstanbul'da, öğrenim gördüğü Aksaray'daki Dârüttedrîs Mektebi'ni 1897 yılında bitirmiş ve 1902'de ise Beyoğlu'ndaki Alyans İzraelit'ten (Alliance Israélite¹²) mezun olmuştur. Mehmed Baha Bey daha sonra yüksek öğretimine Fransa'da devam eder¹³.

⁸ Bozkurt, Celil, Millî Mücadele Döneminde Muhittin Baha Pars, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, (2015), s.11-32.

⁹ "...Bir tekkenin gerek dinî gerekse idari görevlerinin asaleten atanmış bir şeyh tarafından yerine getirilmesi esastır. Haddi zatında her tekkenin meşihat makamı, asıl olarak bir zatın uhdesindedir. Evlâda meşrût vakfiyeler sebebiyledir ki, zamanla tekkenin meşihat ciheti miras malı gibi bazen iki, üç ve daha fazla kısımlara ayrılıp, hissedarlardan biri asaleten diğerleri de vekâleten veya müştereken aynı cihete ortak olmaktadır. "Meşrutiyet ve evlâdiyet" Meclis-i Meşâyih'in de teâmül-ü kadîm olarak nitelendirdiği ve Cihat nizamnamesinde uyulması iktiza eden önemli kurallardan biri olarak yer almıştır. Ölen şeyhin sinn-i rüşde ulaşmamış küçük yaştaki evlâda asaleten meşihat tevcih etmesi bu kural gereğidir. Anlaşamayıp birbirini mahkemeye veren şeyhzâdelere de vardır. Şeyhzâdelere bir kısmı bu konuda çok haris davranırken, bazıları da Eşrefiye Dergâhı'na şeyh olması gereken Celalettin Efendi gibi "Bu makam benim harım değildir." diyebilmiştir. Bir kısmı, müritlerini çoğaltmanın çeşitli yollarını ararken, bir kısmı da Ahmed Baba Efendi Dergâhı şeyhi Mehmet Bahâuddin Efendi gibi kendisine intisap etmek isteyenlere şöyle demiştir: "Ben henüz derviş olamadım. Makam-ı irşat nerededir ki seni irşat edeyim. Fakat evkât-ı hamseye (beş vakit namaza) devamla, kimsenin aleyhinde bulunma, ahlâk-ı hamîde ile ittisâf et. İşte dervişlik budur...". Özer, Ekrem, (2007). Osmanlı'da Tekke ve Tarikat Islahatları-II. Mahmud Dönemi ve Sonrası, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, s.142, 146. Kaplanoğlu, R.(1988).Bursalı Şair ve Yazar ve Ünlüler Ansiklopedisi, s.257; Kara, M. (1987). "Bursa Tekkeleri ve Tasavvufi Hayat Üzerine Genel Bir Değerlendirme", Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2 (1), s.77-88.

¹⁰ Kaplanoğlu, R. a.g.e., 1988, s.257.

¹¹ Neylâ ve Bekir Peynircioğlu Arşivi.

¹² Duru, İttihat ve Terakki Hatıralarım, 2017, s.213.

¹³ Kaplanoğlu, R., a.g.e., 1988, s.257.

Takvim-i Vekayi

Şeyh Mehmet Baha Pars, 1916'da Halide Edip'in ablası ve II. Abdülhamit'in Ceyb-i Hümayun¹⁴ İkinci Kâtibi olan Mehmed Edip Efendi'nin¹⁵ kızı Nilüfer Hanım¹⁶ ile evlenir. Evlendiklerinde Nilüfer Hanım henüz 15 yaşındadır¹⁷. Nilüfer Hanım ileriki yıllarda çocuklarının eğitim masraflarını karşılayabilmek için özel okullarda İngilizce öğretmenliği ve vapurlarda turist rehberliği bile yapmıştır.

Mehmed Baha, 1934'te soyadı kanunun çıkması ile beraber dedesinin lâkabı "Pars" ismini soyadı olarak alır. Mehmed Baha Bey'in, Hatice Selma Hanım (16 Kanun-ı evvel 1324-2011'de 105 yaşında vefat etmiştir. Eşi Feridun Semi İris'tir)¹⁸, Prof. Dr. Bedreddin Baha Pars¹⁹ (14 Şubat 1326 Pazartesi

¹⁴ Padişahın şahsi hazinesi.

¹⁵ Edip Bey, bu sıralarda Bursa'da reji nazırıdır.

¹⁶ Eski Mabeyin kâtiblerinden merhum Mehmed Edib Beyin kızı ve musiki muallimi Mehmed Baha Pars'ın refikası ve doktor Bedreddin Pars'ın validesi ve Halide Edib Adıvar'ın hemşiresi Sultanselim Cumhuriyet Lisesi İngilizce Muallimi Bayan Nilüfer Pars dün akşam rahmeti rahmana kavuşmuştur. Cenazesi bugün Kıztaşındaki evinden kaldırılarak Fatih camiinde ikindi namazı kılındıktan sonra Edirnekapıdaki hususî... "Ölüm-Nilüfer Pars", Cumhuriyet, Sayı:5629, 12 Ocak 1940, s.4; <http://sabetayciavcisi.blogspot.com/2015/03/ozdem-sanberk-pars-ailesi-halide-edip.html>) Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021; Nilüfer Baha Pars, 1924'te kurulan Türkiye Hayvanları Koruma Cemiyeti'nin kurucu üyeleri arasındadır. Melikoğlu, B. (2009). "Türkiye'de Kurulan İlk Hayvanları Koruma Derneğinin Tarihsel Gelişimi", Vet. Hekim Der Derg, 80 (1), s.37-44; Nilüfer Pars, Muallim "Türkiye Hayvanları Koruma Cemiyeti Ana Nizamnamesi", İkdam, Sene:2, Sayı:422, 10 Birinci Teşrin 1940 Perşembe, s.4; "Eski mabeyin kâtiplerinden merhum Mehmed Edib beyin kızı ve musiki muallimi Mehmed Baha Parsın refikası ve Doktor Bedreddin Pars'ın validesi ve Halide Edib Adıvar'ın hemşiresi Sultan Selim Cumhuriyet lisesi İngilizce muallimi Bayan Nilüfer Pars dün akşam rahmeti rahmana kavuşmuştur, Cenazesi bugün Kıztaşı'ndaki evinden kaldırılarak". "Fatih camiinde ikindi namazı kılındıktan sonra Edirne kapısındaki hususi makberine defnolunacaktır. Kederde ailesine beyanı taziyet eyleriz. "Vefat", Akşam, No:7625, 12 Kânunusani 1940 Cuma, s.4; "Ölüm", Cumhuriyet, Sayı:5629, 12 Kânunusani 1940 Cuma, s.4; "Sanat Haberleri", Sanat Dünyası, Ocak, 1967 www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/5642/6.pdf?sequence=1&isAllowed=yErişim Tarihi: 26 Nisan 2021; "Balerin Nilüfer Baha Pars Dün Öldü", Milliyet, 22 Aralık 1966, s.1.

¹⁷ Nilüfer Bahâ'nın Amerikan Edebiyatı'nın meşhur çocuk kitaplarından tercüme ettiği hikâyeleri içine alan Altın Söz ve Altın Anahtar Hikâyeleri adlı iki eseri vardır (İstanbul, 1927). <https://belleten.gov.tr/tam-metin-pdf/3264/tur>Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2021; Altın İş, Amerika'nın En Meşhur Çocuk Kitaplarından, Çeviren/Hazırlayan: Nilüfer Baha, Maarif Kütüphanesi, İstanbul, 1927, Sayfa.94+1.

¹⁸ Hatice Selma (Baha) İris, 22 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Robert College (ACG 31) mezunudur. Annesi Fatma Nilüfer Edip; diğer üç teyzesi ise Halide Edip Adıvar, Belkıs (Edip) Boyar, Nigâr Edip'tir; kuzeni Vedide Baha ve yeğeni Aydın Karadayı'dır. Feridun İris ile evlenmiştir. Alumni Journal. (2012). Selma (Baha) İris ACG 31, RC Quarterly, Spring, Summer, s.72.

¹⁹ Prof.Dr. Bedrettin Pars Bey ve Bedriye Hanım'ın kızı Neylâ ve damadı Bekir Peynircioğlu ile yapılan görüşme, 27 Nisan 2021; Kaplanoğlu-Kaplanoğlu, a.g.e., 2019,

akşamı²⁰-2004'te 94 yaşında vefat etmiştir. Eşi Bedriye Hanım'dır²¹) ve Umur Baha Pars²² (5 Kanun-ı evvel 1332 Cumartesi akşamı²³) adlarında üç çocuğu olmuştur.

2. MUSİKİ İLE TANIŞMASI

Pars ailesi içinde çok sayıda ünlü müzisyenler vardır. Bunlardan biri Türk Müziği bestecisi olan Mehmet Baha'dır. Müziğe küçük yaşta ilgi gösteren Pars Bey, ilk bestesini daha 8 yaşında iken 1885'te yapar. Doğduğu yer olan Bursa'ya döndüğünde şeyhlik görevinin yanında kentteki müzik hareketinin öncülerinden biri olur. Mehmed Baha Bey, babası ve dedesi gibi sadece alaturka ve tasavvuf musikisine meraklı değildi. Keman, piyano, ud, viyola ve viyolonsel çalabilen²⁴, Bursa Sanat Mektebi'nde²⁵ Fransızca ve Tarih, Bursa Darüleytamı ve küçük yaşlarda katıldığı tekke yaşamından elde ettiği "Küg" bilgisini kendi çalışmalarıyla genişleten Mehmet Baha Bey, ilkokulların beşinci sınıflarıyla Bursa Lisesi'nde (Erkek Öğretmen Okulu'nda) Küg derslerini de verir²⁶.

s.234; <https://makaleler.mkutup.gov.tr/SonucListe.aspx?Pgn=2&Ara=bedrettin%20pars&Auth=undefined&Aid=undefined&Pbld=undefined&Dergi=undefined&PbBgYr=undefined&PbNdYr=undefined&Lngg=undefined&Sbjt=undefined&Dtl=undefined&DtSrc=0&SrcTp=undefined&SrcDrc=undefined&MakAut=undefined&AuthDer=undefined&issn=undefined> Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021.

²⁰ Neylâ ve Bekir Peynircioğlu Arşivi.

²¹ Halide Edip ve Adnan Adıvar çiftini yakından tanımış olan Sayın Bedriye Pars'a (Halide Edip Hanım'ın kız kardeşi Belkis Bayar'ın ve Sami Bayar'ın oğlu Prof. Dr. Bedrettin Pars'ın eşi) ve Halide İçsöz'e (Halide ve Adnan Adıvar'ın manevi evladı.). Günergün, F. (2006). Osmanlı Bilimi Araştırmaları, Adnan Adıvar Özel Sayısı, Prof. Dr. Feza Günergün'un (Bilim Tarihi Anabilim Dalı Başkanı) Konuşması, Editör: Feza Günergün, Cilt: VII, (2), s.203-204.

²² Umur Pars'ın babasıdır. Neylâ ve Bekir Peynircioğlu Arşivi; Kaplanoğlu, a.g.e., 1988, s.57; https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/yayinlar/bursadazaman_6.pdf Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021.

²³ Neylâ ve Bekir Peynircioğlu Arşivi.

²⁴ <http://adalar-postasi-guncel.blogspot.com/2012/03/17-2682.html> Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021.

²⁵ Kepecioğlu, Kâmil, (2009). Bursa Kütüğü, Cilt: IV, Yay. Haz. Hüseyin Algül-Osman Çetin-Mefail Hızlı-Mustafa Kara-M. Asım Yediöldüz, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s.77.

²⁶ Neylâ ve Bekir Peynircioğlu Arşivi; Hüdâvendigâr Vilayeti Salnâmesi, Sene 1287/1870, 1. Sene, Matbaa-i Vilayet-i Hüdâvendigâr, s. 434, 436; Kaplanoğlu, R., a.g.e., 1988, s.257.

3. MESLEKİ YAŞAMI

Mehmed Baha Bey, Pars Bey vakfının mütevelliliğini devam ettirmiş, fakirleri doyurmuştur. İki senede dergâhı mükemmel surette tamir ettirmiş, minber ve mihrabın nakışlarını yaptırmıştır²⁷. Dedesi gibi Vilayet İdaresi Meclisi'nde görev aldığı (memleketimizin menafin müteallik mecalisde buldukları²⁸) gibi 12 yıl Bursa Vilayet Matbaası Vilayet Matbaası²⁹'nda müdürlük³⁰ ve yazarlık³¹ yapmıştır.

Bursa, birçok müzisyenin yetişmesine katkı sağlamıştır. Bimen Şen, Mehmed Baha Pars, Osman Şevki Uludağ, Halil Bedii Yönetken, İsmail Baha Sürelsan, Müzeyyen Senar, Zeki Müren, Sabri Süha Ansen, Cahit Peksayar, Recep Birgit, Erdinç Çelikkol, Güzin Değişmez Bursalı müzisyenlerimizden bazılarıdır. Darüleytam, yani yetimhanede keşfettiği en ünlü talebesi Safiye Ayla'dır. Ünlü besteci Ferit Alnar da Mehmed Baha'nın öğrencilerindendir³².

“Türkiye’de müzik dergileri ile faaliyet gösteren yazılı basının yayın geçmişi, Osmanlı Devleti dönemine dayanmaktadır. XX. Yüzyılla birlikte daha çok azınlıkların öncülüğünde notaların geniş yer aldığı müzik yayıncılığı başlamıştır. Ancak bu dönemde sınırlı sayıda müzik esaslı gazete ve dergi çıkartılabılmıştır. İlk Türk müzik dergisi, 1863 yılında çıkarılan Mûsikî-i Osmânî’dir. 1928 yılında gerçekleşen Harf İnkılâbı öncesinde sadece on bir adet müzik dergisi yayımlanabılmıştır. Bunlar; Âlem-i Mûsikî, Dârü’l-Elhân Mecnûası, Dilhayât Nota Mecnûası, Hâdika-i Mûsikî, Hânende, Musavver Hâle, Nühbe-i Elhân Mecnûası, Risâle-i Mûsikîye, Sâz ve Söz, Tiyatro ve Mûsikî ve Yeni Şarkı Mecnûası’dır. Âlem-i Mûsikî, Bursa’da eski harflerle çıkan ilk Türkçe müzik

²⁷ <http://www.yesilbursadergisi.com/mobil/koseyazisi.php?id=795>Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021.

²⁸ Mehmet Şemseddin. (1332). Yâdigari Şemsi, Mısrî Dergâhı Seccâdenesini, Matbaa-i vilâyet, Bursa, 187-196.

²⁹ Kaplanoğlu, R.-Kaplanoğlu, O. (2019). Tipodan Ofsete Bursa Basın Tarihi (1866-1974), s.33-38; Kumaş, Nursal, II. Abdülhamid Döneminde Bursa’da Sosyal Hayat (1876-1909), 2020, s.219; Ertuğrul, 6 Ekim 1913, Raif Kaplanoğlu’ndan, e-posta ile alınmış belge.

³⁰ Mehmet Şemseddin. (1332). Yâdigari Şemsi, Mısrî Dergâhı Seccâdenesini, Matbaa-i vilâyet, Bursa, s.187-196.

³¹ Kaplanoğlu-Kaplanoğlu, a.g.e., 2019, s.98; Çetintaş, B. (2011). “Müzik Bu Ailenin Genlerinde Var”, NTV Tarih, Sayı:34, Kasım, s.34-35.

³² Kaplanoğlu, a.g.e., 1988, 257; <http://adalar-postasi-guncel.blogspot.com/2012/03/17-2682.html> Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021; Kaplanoğlu-Kaplanoğlu, a.g.e., 2019, s.125-126.

dergisi olması ve Bursa özelinde ülkenin müzik kültürünü yansıtması açılarından son derece önemli bir kaynaktır”³³.

4. YAYIN HAYATI

Tekke yaşamında elde ettiği müzik bilgisini kendi çalışmalarıyla genişleten Mehmet Baha Bey, 1 Ekim 1919-1920 yıllarında ilk Türkçe Küğ dergisi³⁴ olan Âlem-i Musiki’yi³⁵ çıkarır. Pek çok kaynakta “ilk musiki dergimiz” olarak anılmaktadır. İstanbul’da daha önce gayrimüslimler tarafından çıkarılan musiki dergileri ve Üdi Afet’in çıkardığı “Saz ü Söz” isimli musiki dergisi olmakla birlikte hacim bakımından en kapsamlı ilk dergimizin “Âlem-i Musiki”dir. On beş günde bir yayımlanan bu dergi, ancak on altı sayı yayımlanabildi ve 1920 yılının mayıs ayında yayımı sonlandırıldı³⁶. Mecmuanın taşbaskı kapaklarını süsleyen çizimler de şeyh efendinin kaleminden çıkmıştır³⁷. Bu musiki

³³ Öztürk, Yücel, (2020). "Âlem-İ Müsiki Dergisi Özelinde “Müsikişinâslar” Üzerine Bir İnceleme" Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı 39, Denizli, s. 379-391.

³⁴ Neylâ ve Bekir Peynircioğlu Arşivi.

³⁵ Türk Müzik Eğitiminde musiki muallimi Mehmet Baha Bey, Musiki muallimi Musa Süreyya Bey, Halil Bedi Yönetken, Paul Hindemith ve Prof. Dr. Ali Uçan’ın gerek müzik eğitimciliği gerek araştırmacılığı ve bilimci kişilikleriyle özel bir yeri vardır. Sağlam, A.-Basut, F. (2016). “Türk Müzik Eğitiminin Sınıflama Sorunsalına Yönelik Bir Değerlendirme”, MÜZED Bölge Konferansı Bildirisi, Müzed Bölge Konferansı/Muzed Regional Conference, İpek Yolu’nda Müzik Kültürü ve Eğitimi, Music Culture & Education on the Silk Road, 17-19 Nisan/April 2014, İstanbul, Türkiye, Ocak, s.102-126; Kıyak, H. a.g.m., 2013, s.221-233; Aydın, M. Beste, (2004). Âlem-i Musiki-Çevriyazım ve İnceleme, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.1, 3, 4-5; Öztürk, Yücel, *Bursa Basın Tarihi*, Ekin yay., s.2012, 200; Kepecioğlu, K. (2009). Bursa Kütüğü, Cilt: III, Haz. Hüseyin Algül-Osman Çetin-Mefail Hızlı-Mustafa Kara-M. Asım Yediyıldız, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s.41; Kaplanoğlu, R., a.g.e., 1988, s.257; Aydın, a.g.t., 2004, s.1; Sadık Ziytak, Türk Musikisi Alanında Çıkan Süreli Yayınların Değerlendirilmesi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Edirne-2013, s.68-69; Sezen, A. 1992, Türk Müziğinde Nota Yayımcılığı (1875-1928), Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s.102.

³⁶ Bozkurt, a.g.m., 2015, s.11-32; <https://www.sondakika.com/haber/haber-prof-dr-kara-dan-100-yilin-dergileri-sergisi-7079931/> Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021; Alaaddin Yavasca, Turkish Music Movements In The Last Century, <http://www.turkishmusicportal.org/en/articles/turkish-music-movements-in-the-last-century>

³⁷ <http://adalar-postasi-guncel.blogspot.com/2012/03/17-2682.html> Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021.

Takvim-i Vekayi

dergisinden başka “Elhân-ı Hürriyet” (Hürriyet-Nota Dergisi³⁸) adını verdiği çeşitli notalar³⁹ ile Akçağlayan⁴⁰ adlı bir de gazete çıkarmıştır. Bu gazete ancak 18 sayı çıkabilmiştir⁴¹. Ayrıca Kadın Dili⁴², (Bursa 1326/1908) Şebab Hatıralarından Mensur Şiirler (Bursa-1324/1906)⁴³ adlı kitapları yayınlanmıştır.

Bursa'da Türk müziğinin modernleşmesi akımının öncülüğünü üstlendi, dergisinde bu konuda "Alaturka, alafranga musiki olmaz. Musiki bir lisan-ı ruhtur" görüşünü işledi. Savunduğu bir başka tez de "Medeniyet musikiden sonradır" idi. Okullardaki müzik eğitiminin yetersizliğinden yakınıyor, konser diye gelişi güzel düzenlenen gösterilerden şikâyet ediyordu⁴⁴. Bir yazısında okullardaki müzik eğitiminin yetersizliğine değinerek, gelişigüzel konser diye düzenlenen gösterileri şu dizeleriyle eleştirdi:

“Toplanıp ehli heva her biri bir sazı çalar, Çelebi bizde olur böylece konser dediğin”⁴⁵.

İstanbul'da, 19. asrın sonlarında bir “operet” merakı başlar. O zamanlarda da gündemde olan batılılaşma hevesinin etkisiyle popüler müzik batı etkisinde bir yola giriyor, yeni müzik biçimleri doğuyordu ve operet bunlardan biri ve

³⁸ Kaplanoğlu, R.-Balkan, N. (2009). 120 Yıllık Tarihi Bir Çınar Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları, 262.

³⁹ Kaplanoğlu, a.g.e., 1988, s. 257; Aydın, a.g.t., 2004, s.1, 3, 4-5.

⁴⁰ Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi COA. DH. MKT.02655.00015.001.001 (Şeyh Mehmed Baha Efendi'nin Akçağlayan adıyla neşr ettiği gazete); Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi COA. DH. MKT.02689.00040.001.001 (Bursa'da siyasiyat, edebiyat ve fünundan bahs olarak Akçağlayan namıyla haftalık gazete); Akçağlayan: Bursa'da Babaeefendi Dergâhı seccade-nişini Mehmed Baha, Bursa, Haftalık. M. Baha, Muhiddin Baha ile Hakkı Baha (Pars) kardeşlerin babasıdır. Birinci, Ali (1995). “Meşrutiyet Matbuatı (1324-1325)/I”, Kebikeç, (2), 143-148; Kaplanoğlu-Kaplanoğlu, a.g.e., 2019, s.118.

⁴¹ Neylâ ve Bekir Peynircioğlu Arşivi; Pehlivan, N. (2018). “Pars Beyler”, *Yeşil Bursa Dergisi*, Kurtuluş Savaşının Kadın Efeleri Sayısı, Yıl: 5, (19), Kış, s.34-36; <http://www.yesilbursadergisi.com/yazar/pars-beyler-sulalesi-795.html> Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021; Kaplanoğlu, a.g.e., 1988, s.257.

⁴² Kurmuş, Ö.S. (1992). “Bursa'da Basılan Kitaplar”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, (76), Şubat, s.157-170.

⁴³ Şebab Hatıralarından Mensur Şiirler: Baba Efendizade Mehmed Baha, Bursa, 1324, Matbaa-i Emir, 32+2 s.8; Öztahtalı, İ. İ. (2009). Bursalı Emri Murad Efendi ve Divanı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, s.71; Kaplanoğlu, a.g.e., 1988, s.257.

⁴⁴ http://www.bursadakultur.org/pars_ailesi.htm

⁴⁵ <http://bgc.org.tr/ansiklopedi/pars-mehmet-baha.html>; Kuter, Murat, Tarihe Yön Veren Kent:Bursa, Bursa Kültür A.Ş., 2011, s.114; Aydın, a.g.t., 2004, s.3.

Mehmed Baha Bey de operetlerin önemli bir ismi olduğu kadar, Türkiye'de müzik yayıncılığının öncülerindendir⁴⁶. Dostu Abdülhâk Hamit (Tarhan) Bey'in Nesteren'ini operet⁴⁷ şeklinde bestelemiş, eser İstanbul'da Gedikpaşa Tiyatrosu'nda defalarca sahnelenmişti. Diğer tanınmış operetleri, Börekçi Musa ve Gülsüm Hanım'ın Cinleri'ydi. Mehmed Baha Bey'in mehtaplı gecelerde icrâ edilen Mehtabiye'si, müzik meraklıları arasında türünün iyi örneklerinden kabul edilir⁴⁸. Aynı zamanda operet besteciliği yapan Mehmed Baha Bey, birçoğu çok sesli olmak üzere marşlar ve şarkılar da bestelemiştir.

5. ŞAİRLİĞİ VE EDEBİ HAYATI

Mehmet Baha Bey, Bursa'nın işgali sonrası Ankara'ya gelmeden önce bir müddette de Burdur'da öğretmenlik yapmıştır⁴⁹. Kurtuluş Savaşı'nın devam ettiği günlerde Ankara'da Tacettin Dergâhı'nda Mehmed Âkif tarafından yazılan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 12 Mart 1921 tarihli toplantısında millî marş olarak kabul edilen İstiklâl Marşı'nın bestelenmesi için Maârif Vekâleti tarafından bir yarışma açılmasına karar verilmişti. Bu yarışmaya katılan bestekârlar arasında dönemin önemli bestekârlarının çoğu vardır. Ancak bu besteler savaş ortamında tam olarak değerlendirilip seçilememiştir. İstiklâl Marşı şiiri, marş güftesi olarak, beste açısından uzundu. Şiirin bestelenecek kısımlarını seçip, bestekârlara duyurmak için bir heyet kurulmuştur. İşte bu heyetin çalışmaları sırasında, Mustafa Kemal Paşa, çalışmalarla ilgilenmeye

⁴⁶ <https://core.ac.uk/download/pdf/159214250.pdf> Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021.

⁴⁷ Abdülhak Hamit Tarhan'ın manzum piyesi Nesteren'i ve onun eşi Fatma Hanım'ın ölümü üzerine yazdığı Makber şirinin bestesi de ona aittir. Bozkurt, a.g.m., 2015, s.11-32; <https://www.dunyabizim.com/gezi-mekan/rol-modelleriyle-sehirlerin-ruhu-bursa-h18604.html> Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021; <https://www.youtube.com/watch?v=pjzmSQ9QCT8>. Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021; Kuter, Murat, a.g.e., 2011, s.115;Parasız Gökalp, Gülüm Ozan, Türk Halk Müziğindeki Doğal Çok Sesliliğin Müzik Eğitimindeki Yansımaları, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi 8, no.1(2018), s.22-28.

⁴⁸ <http://adalar-postasi-guncel.blogspot.com/2012/03/17-2682.html> Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021.

⁴⁹ “336 senesinde Bursa'nın işgali üzerine Burdur'a gelip bir müddet ikamet eden musikişinas Bursalı Bahattin Efendi şeyhi “Mehmet Baha Bey Efendi'nin” Burdur gençlerini müsiği hususunda kıymetli bilgiler verdiği ve açtığı musiki dershanelerinde hakiki musikiyi göstermek ve tanıtmak hususundaki sai gayreti cidden şayanı takdirdir. Yüksek bir kıymeti musikiyi haiz bulunan miri mumaileyhin yetiştirdiği talebeleridir ki Burdur'da müsiği yaşatmakta ve neşri tamim etmektedir.

Burdur Vilayeti 1928, Yayına Hazırlayan: Yrd. Doç. Dr. Kadir Şeker, Burdur, 2012, s.211.

Takvim-i Vekayi

çalışmıştır. Beste yarışması güfte yarışması kadar ilgi görmemiş yarışmaya 24 besteci katılmıştır. Bu yarışmaya: Ahmed Cemaleddin Çinkılıç, Ahmed Yekta Madran, Ali Rifat Çağatay, Âsım Bey (Giriftzen), Bedri Zabaç (?), Hasan Basri Çantay, H. Sadreddin Arel, İsmail Hakkı Bey, İsmail Zühdü, Kazım Uz, Lemi Atlı, Mustafa Sunar, Rauf Yekta, Sadettin Kaynak, Zati Arca, Abdülkâdir Töre, Osman Zeki Üngör. Bu bestekârlardan başka aşağıda ismini zikrettiğimiz bestekârların da yarışmaya katıldığı tahmin edilmektedir. Bu bestekârlar: Ahmed Muhtar Ataman, Bimen Şen, İsmail Fenni Ertuğrul, İzzeddin Hümayi Elçioğlu, Kazım Karabekir, Leyla Saz, Muhlis Sabahaddin, Musa Süreyya Bey, Mustafa Nezihî Albayrak, O. Şevki Uludağ, Santuri Ethem Efendi, Sedat Öztoprak, Suphi Ezgi ile Mehmed Baha Pars beste yarışmasına katılan bestekârlardandır⁵⁰.

1923 yılında Kız Muallim Mektebi'nin Küğ öğretmenliğini yapar. 1926 yılında bir yıl izinli olarak Ankara'ya gider ve dönüşünde 1927/28 ders yılında Orta Mekteb Küğ öğretmeni olur⁵¹. Mehmed Baha Bey, ayrıca, Türkiye'nin ilk güzellik yarışmasının hakemlerindedir⁵².

Mehmed Baha Bey, 1928'de kurulan Bursa Türk Ocağında musiki çalışmaları içerisinde de bulunmuştur. Bu kuruluş 1937 "Belediye Musiki Evi" olarak faaliyetlerine devam eder. Bir musiki derneği kurulması fikri gündeme gelir. Uygun şartlar sağlanır ve Bursa Musiki Cemiyeti 9 Mayıs 1949'da resmî olarak kurulur. Derneğin kuruluş aşamasında İhsan Hisarlı, M. Baha Pars,

⁵⁰ Besteleriyle İstiklal Marşı'nın Hikâyesi, Tahsin Yıldırım İbrahim Öztürkçü, Bağcılar Belediyesi Kültür Yayınları Dizisi, No:258, 2014, s.41; Mehmet Akif-Türkiye'de Modernleşme ve Gençlik Bilgi Şöleni, Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları, Ankara, 2007, s.168-169.

⁵¹ Neylâ ve Bekir Peynircioğlu Arşivi.

⁵²Güzellik yarışmasının hakem heyetinde ise dönemin önemli kişileri yer alır. Yarışmanın olduğu gün sömestr tatiline denk geldiği için hakem heyetinde yer alan Kız Enstitüsü'nden dört öğretmen yarışmaya katılamaz. Eksikleri gidermek için ise heyete Maarif Mimarı Nedim, Diş Doktoru Edip Rüştü Akyürek, Hakkın Sesi neşriyat müdürü Derviş Edesen ve Evlenme memuru Mehmet Beyler dâhil edilir. Diğer hakem heyeti şu kişilerden oluşmaktadır; Kız Muallim Mektebi Beden Terbiyesi Muallimi Naciye Aküren, Avukat Hulusi Köymen, Defterdar Rüştü, şair ve edebiyat muallimi Ali Ulvi Elöve, lise Felsefe ve Edebiyat Muallimi Namdar Rahmi Karatay, bestekâr ve musiki muallimi Mehmet Baha Pars, doktor ve muharrir Osman Şevki Uludağ, muharrir Rıza Ruşen Yücer ve Belediye başkâtibi Rüştü Bey'dir. <https://www.belgeseltarih.com/bursanin-ilk-guzeli-ipek-kralicesi-leman-sadullah-saydam/Erişim> Tarihi: 20 Şubat 2021; http://www.bursadakultur.org/guzellik_yarismasi.htm

Recep Birgit, Cahit Peksayar ve Musa Kumral önemli çalışmalarda bulunarak cemiyetin gelişimine katkı sağlamışlardır. Meşk sisteminin esas olduğu bir eğitim kurumu hüviyeti taşıyan cemiyetin en uzun süre şefliğini, Erdinç Çelikkol yapmıştır⁵³.

1950'li yıllarda Çelik Palas⁵⁴ Otelindeki Münir Nurettin Selçuk ve Müzeyyen Senar'ın verdiği konserler Bursa'nın müzik kültürünü geliştirmiştir. Bursa'nın Cumhuriyet dönemi yetiştirdiği sanatçılar arasında, Mustafa Rahmi Otman, Dr. Osman Sevki Uludağ, Hüsnü Ortaç, Tahsin Karakuş, Halil Bedii Yönetken, Hüseyin Sadettin Nusret Ergun, Sabri Süha Alsa, Kadri Sençalar, İsmail Baha Sürelsan, Müzeyyen Senar, Ali Erköse, Selahattin Erköse, Akın Özkan, Burhan Dikencik, Zeki Müren, Nigâr Uluerer, Barbaros Erköse, Yıldırım Gürses ve Erdinç Çelikkol ile Mehmed Baha Bey de bulunmaktadır⁵⁵. Mehmed Bahâ Bey (Pars) mûsiki bilgisiyle birçok insanın yetişmesini ve musiki eğitimini geliştirmesini sağlamıştır. Bunlardan biri de Osman Şevki Uludağ'dır⁵⁶.

Çeşitli okullarda müzik dersi veren Mehmed Bahâ Bey, 1 Temmuz 1943'te emekli olmuş, son yıllarını postane karşısında bulunan ve eski eserlerle, özellikle değerli çalgılarla bir müze halini almış olan evinde geçirir⁵⁷. Geleneksel teknikle pek çok peşrev, şarkı ve fantezi tarzında eserler gibi batı tekniği ile marş ve operet de bıraktı⁵⁸.

Mehmed Bahâ Bey, 25 Ekim 1953'te, 76 yaşındayken Bursa'da vefat etmiş ve cenazesi Emir Sultan Kabristanı'na defnedilmiştir⁵⁹.

⁵³ Kıyak, H. a.g.m., 2013, s.221-233; Kaplanoğlu, a.g.e., 1988, s.257.

⁵⁴ Harrell, B. (1980). Bursa Rehberi, Çev. Suna Asımgil, Redhouse Yayınevi, s.27.

⁵⁵ Bilgi, S. G. Erken Cumhuriyet Döneminde Bursa'da Gündelik Yaşam (1923-1950), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006, s.110; Duygu Keskin, Türkiye'de Yerel Sivil Toplum Kuruluşlarının Mimari Korumaya Katkıları: Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu ve Restorasyon Faaliyetleri, Ocak 2015, s.13.

⁵⁶ Özcan, N. (2012). "Osman Şevki Uludağ", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, (42), s.122-124; <http://bgc.org.tr/ansiklopedi/bursa-turk-musikisi-cemiyeti.htm>

⁵⁷ Neylâ ve Bekir Peynircioğlu Arşivi.

⁵⁸ Neylâ ve Bekir Peynircioğlu Arşivi; <https://divanmakam.com/forum/cignendi-yeter-varligimiz-cehl-ile-kahre-vatan-sar-mehmet-baha-pars-seyh-acem-asiran>. 10544/ Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021; Bursa'nın Köklü Eğitim Kurumları Bursa Kız Lisesi (Bursa Kız Muallim Mektebi). (2012), s.10-17; Akkılıç, Y. (2002). Bursa Ansiklopedisi, (4.cilt), Burdef Yayınları, s.1423-1424.

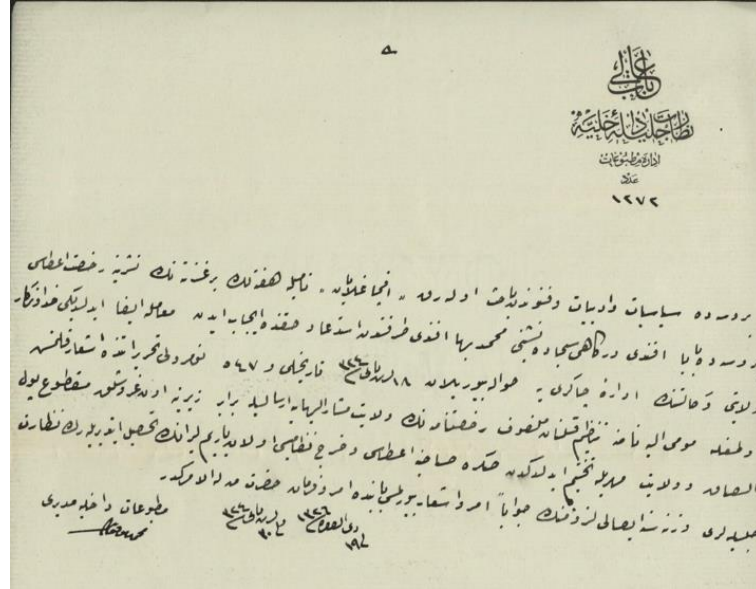
⁵⁹ Pehlivan, a.g.m., 2018, 34-36; <http://www.yesilbursadergisi.com/yazar/pars-beyler-sulalesi-795.html> Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021.

6. ESERLERİ

1. Bedahşân Güzeli (Operet)
2. Börekçi Musa ve Gülsüm Hanımın Cinleri (Operet)
3. Terennüm Eyliyor Sesin (Marş)- sözleri Tefvik Fikret'in "Halûk'un Sesi'nden
4. Osmanlılar'a Marş ("Çiğnendi yeter varlığımız cehl ile kahra" sözleri Tefvik Fikret'in)
5. Şebab Hatıralarından
6. Kadın Dili (Babaefendizâde Mehmed Baha)'dır.

	Eser Adı	Makâm/ Ton	Usûl/ Ritm	Tür	Güfte Yazarı	Sayı	Sayfa
1	Dârül Eytam İlahîsi/ Allah'dır kardaşlar yaradan gökleri	Nihavend	Düyek 4/4	İlahî		1	8
2	Nevbahâr/ Geldi bak nebahâr buldu diller mesâr	Fa Majör	Vals	Şarkı		2	16
3	Grub/ Şems gurûb etti mahzân pür akşam	Sol Kürdi	Yürük Semâi	Şarkı		3	24
4	Müsâ'nın Şarkısı/ Taze götürürüm ? sıcah sıcah	Re Majör	Vals	Operet		4	32
5	Nesteren Operası'ndan Mehtâp Parçası- Hüsvrev ile Nesteren Arasında/ Şu mehtâb-ı seyret ne rûhâni	Kürdili Hicâzkâr	4/4	Opera	Abdülhak Hâmid	5	40
6	Nesteren Operası'ndan * Hüsvrev'in Bir Parçası/ Cismimdeki kan kanumdaki eczâ	Hicâz	4/4	Opera	Abdülhak Hâmid	6	48
7	Millî Nesteren Operası'ndan Bir Parça/ Bana sensiz tenin olur desem ihrâ	Hicâzkâr-ı Kürdi	2/4	Opera	Abdülhak Hâmid	7	56
8	Sühâ ve Pervin'den Bir Parça/ Çocuğumuz gerçek	Nihavend	4/4		Tevfik Fikret	8	64
9	Sühâ ve Pervin'den Bir Parça/ Şu nazlı tîfl-i semâvi kadar melûl olsa...	Bestenigâr/ Eviç	4/4		Tevfik Fikret	9	72
10	Umur'un Ninnisi/ Uyusun uyusun Umur ninni	Hicâz	2/4			10	80
11	Dün Gece Pek Yalnız Kaldım	Hicâz	Sofyân?	Şarkı	?	11	88
12	İlahî/ Ey Tabii Nefs-i Hava	Sabâ ?	Düyek ?	İlahî	Sâdık Vicdânî	11	88
13	Bahar Şarkısı/ Açıldı serteser güller	Karcığar	Aksak	Şarkı	Lâedrî Rûşen Eşref ?	12	96
14	Lâle Diyor ki/ Bir çiçeğim adım Lâle gel, menekşe bana hâle	Kürdili Hicâzkâr	2/4-3/4-2/4 ?	Şarkı	Lâedrî	13	104
15	Mevsim Güldür/ Mevsim güldür gülîstân vakridir	Sultân-ı Yegâh	Yürük Semâ'i	Şarkı	Lâedrî	14	112
16	Şarkı/ Doluşırken Dün Karşıda	Nikriz	Nim Sofyân	Şarkı		15	120
17	Sakî Getir Câm' ister mi ibrâm	Sultân-ı Yegâh ?	Semâ'i	Şarkı	Lâedrî	16	128

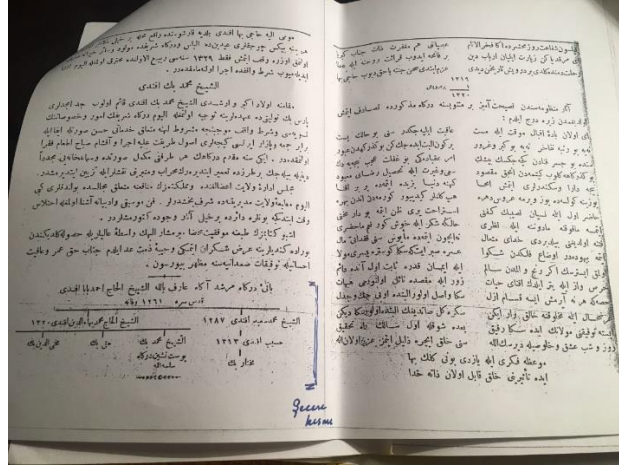
Mehmet Baha Pars (Şeyh) Besteleri⁶⁰

Akçağlayan Gazetesi, COA. DH. MKT.02689.00040.001.001

⁶⁰<http://projetsm.com/bestekarlar/1014-mehmet-baha-pars-eserleri;>
[https://divanmakam.com/wiki/mehmet-baha-pars-seyh.4307/;](https://divanmakam.com/wiki/mehmet-baha-pars-seyh.4307/) Aydın, M. Beste. Âlem-i Müsîkî (Çevriyazım ve inceleme). Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, 2004, s.4-5.

Takvim-i Vekayi

Mehmed Baha Bey, Mehmet Şemseddin'in "Yâdigari Şemsi" adlı eserinin basımında da yardımcı olmuştur⁶¹.

Mehmet Baha Pars'ın küçüklük fotoğrafı⁶²

⁶¹ Mehmet Şemseddin. (1332). Yâdigari Şemsi, Mısri Dergâhı Seccâdeneşini, Matbaa-i vilâyet, Bursa, 187-196.

⁶² Neylâ ve Bekir Peynircioğlu Arşivi

Eş-Şeyh Mehmed Bey Efendi (Mehmet Baha Efendi)⁶³

Mehmet Baha Pars'ın son dönemlerine ait fotoğraf⁶⁴

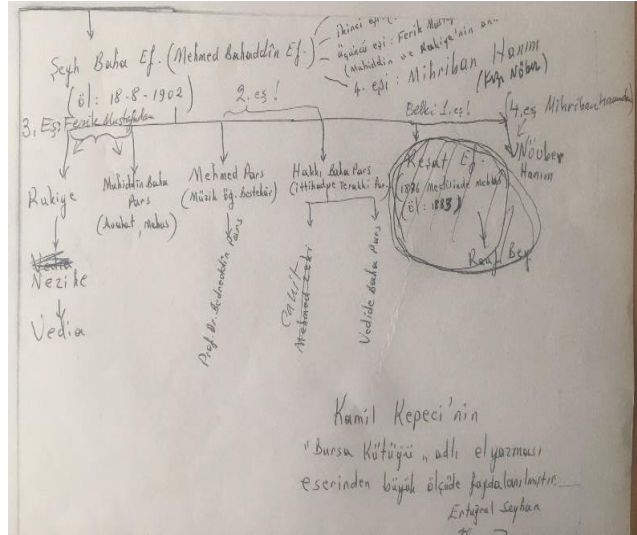
⁶³ Neylâ ve Bekir Peynircioğlu Arşivi.

⁶⁴ Neylâ ve Bekir Peynircioğlu Arşivi

Takvim-i Vekayi

Neylâ ve Bekir Peynircioğlu Arşivi⁶⁵

Mehmet Baha Pars'ın Aile Ağacı⁶⁶

Mehmet Baha Pars'ın vefat haberi⁶⁷

⁶⁵ Neylâ ve Bekir Peynircioğlu Arşivi. Soldan sağa Vedia Pars, arkada Bedrettin Pars, önde ortada Nilüfer Pars ile Rukiye Hanım.

⁶⁶ Şecere Mehmet Baha Bey'in oğlu Prof. Dr. Bedrettin Pars tarafından hazırlanmış olup, aslı kızı Neylâ ve damadı Bekir Peynircioğlu Arşivi'ndedir.

⁶⁷ Neylâ ve Bekir Peynircioğlu Arşivi.

KAYNAKÇA

- “Balerin Nilüfer Baha Pars Dün Öldü”, Milliyet, 22 Aralık 1966,s.1.
- “Çek Sefarethanenin Otomobili İki Kanını Çıgnedi”, Milliyet, 29 Temmuz 1958, 5.
- “Ölüm”, Cumhuriyet, Sayı:5629, 12 Kânunusani 1940 Cuma, s.4.
- “Ölüm-Nilüfer Pars”, Cumhuriyet, Sayı:5629, 12 Ocak 1940, s.4.
- “Sanat Haberleri”, Sanat Dünyası, Ocak, 1967
www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/5642/6.pdf?sequence=1&isAllowed=y Erişim Tarihi: 26 Nisan 2021.
- “Vefat”, Akşam, No:7625,12 Kânunusani 1940 Cuma, s.4.
adalar-postasi. Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021.http://adalar-postasi-guncel.blogspot.com/2012/03/17-2682.html
- Ağca, H.(2007). “Pars, Hakkı Baha” Maddesi, Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi, C.7, O. Cihat-Süyünşiyev, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Akkılıç, Y. (2002).Bursa Ansiklopedisi, (4.cilt), Burdef Yayınları.
- Alaaddin Yavasca, Turkish Music Movements In The Last Century,http://www.turkishmusicportal.org/en/articles/turkish-music-movements-in-the-last-century
- Altın İş, Amerika'nın En Meşhur Çocuk Kitablarından.(1927). Çeviren/Hazırlayan: Nilüfer Baha, Maarif Kütüphanesi, İstanbul, sayfa:.94+1.
- Alumni Journal. (2012). Selma (Baha) İris ACG 31, RC Quarterly, Spring, Summer, s.72.
- Ateş Pars Beyle Yapılan Görüşme 25 Nisan 2021.
- Aydın, M. B. (2004). Âlem-i Musiki-Çevriyazım ve İnceleme, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aydın, M. Beste.(2004).Âlem-i Müsiki (Çevriyazım ve inceleme). Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi.
- belgeseltarih.com. Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021.
https://www.belgeseltarih.com/bursanin-ilk-guzeli-ipek-kralicesi-leman-sadullah-saydam/.
- belleten Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2021.https://belleten.gov.tr/tam-metin-pdf/3264/tur
- Besteleriyle İstiklal Marşı'nın Hikâyesi.(2014). Tahsin Yıldırım İbrahim Öztürkçü, Bağcılar Belediyesi Kültür Yayınları Dizisi, No:258.
- bgc.org.tr. Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2021. http://bgc.org.tr/ansiklopedi/pars-mehmet-baha.html
- bgc.org.tr. Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2021.http://bgc.org.tr/ansiklopedi/bursa-turk-musikisi-cemiyeti.htm
- Bilgi, S. G.(2006). Erken Cumhuriyet Döneminde Bursa'da Gündelik Yaşam (1923-1950), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Birinci, A. (1995). “Meşrutiyet Matbuatı (1324-1325)/I”, Kebikeç, (2), 143-148.
- Bozkurt, C.(2015). Millî Mücadele Döneminde Muhittin Baha Pars, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,s.11-32.
- Burdur Vilayeti 1928.(2012). Yayına Hazırlayan: Yrd. Doç. Dr. Kadir Şeker, Burdur.

bursa.bel.tr. Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021.

https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/yayinlar/bursadazaman_6.pdf

Bursa'nın Köklü Eğitim Kurumları Bursa Kız Lisesi (Bursa Kız Muallim Mektebi). (2012).

bursadakultur.org Erişim Tarihi: 19 Mayıs

2021.http://www.bursadakultur.org/guzellik_yarismasi.htm

bursadakultur.org. Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2021.

http://www.bursadakultur.org/pars_ailesi.htm

core.ac.uk Erişim Tarihi: 20 Şubat

2021.<https://core.ac.uk/download/pdf/159214250.pdf>

Cumhuriyetarsivi.com. Erişim tarihi:

20.02.2021.<https://www.cumhuriyetarsivi.com/katalog/192/sayfa/1958/7/26/3.xhtml>

Çetintaş, B. (2011). "Müzik Bu Ailenin Genlerinde Var", NTV Tarih, Sayı:34,Kasım, s.34-35.

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi COA. DH. MKT.02655.00015.001.001

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi COA. DH. MKT.02689.00040.001.001

divanmakam.com Erişim Tarihi: 20 Şubat

2021.<https://divanmakam.com/forum/cignendi-yeter-varligimiz-cehl-ile-kahrevatan-sar-mehmet-baha-pars-seyh-acem-asiran.10544/>

divanmakam.com. Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2021.

dunyabizim.com. Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021. <https://www.dunyabizim.com/gezi-mekan/rol-modelleriyle-sehirlerin-ruhu-bursa-h18604.html>

Duru, K.(2017). İttihat ve Terakki Hatıralarım

Duygu K.(2015). Türkiye'de Yerel Sivil Toplum Kuruluşlarının Mimari Korumaya Katkıları: Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu ve Restorasyon Faaliyetleri, Ocak.

Feyzi, A.(2016). Türk Müzik Kültüründe Patrimonyal Sistem ve On dokuzuncu Yüzyılla Birlikte Gelen Değişim, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, vol.9,no.47 , pp.1195-1209.

Günergun, F. (2006). Osmanlı Bilimi Araştırmaları, Adnan Adıvar Özel Sayısı, Prof. Dr. Feza Günergun'un (Bilim Tarihi Anabilim Dalı Başkanı) Konuşması, Editör: Feza Günergun, Cilt: VII, (2), s.203-204.

Harrell, B. (1980). Bursa Rehberi, Çev. Suna Asıngil, Redhouse Yayınevi, s.27.

<https://divanmakam.com/wiki/mehmet-baha-pars-seyh.4307/>

<https://makaleler.mkutup.gov.tr/SonucListe.aspx?Pgn=2&Ara=bedrettin%20pars&Auth=undefined&Aid=undefined&PbId=undefined&Dergi=undefined&PbBgYr=undefined&PbNdYr=undefined&Lngg=undefined&Sbjt=undefined&Dtl=undefined&DtSrc=0&SrcTp=undefined&SrcDrc=undefined&MakAut=undefined&AuthDer=undefined&issn=undefined>

Hüdâvendigâr Vilayeti Salnâmesi, Sene 1287/1870, 1. Sene, Matbaa-i Vilayet-i Hüdâvendigâr.

Kaplanoğlu, R.(1988).Bursalı Şair ve Yazar ve Ünlüler Ansiklopedisi.

Kaplanoğlu, R.-Balkan, N. (2009). 120 Yıllık Tarihi Bir Çınar Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları.

Kaplanoğlu, R.-Kaplanoğlu, O. (2019). Tipodan Ofsete Bursa Basın Tarihi (1866-1974).

- Kara, M. (1987). "Bursa Tekkeleri ve Tasavvufi Hayat Üzerine Genel Bir Değerlendirme", Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2 (1),s.77-88.
- Kemaloğlu, M.(2022).Hakkı Baha Pars: Hayatı ve Eserleri (1879-1942), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2022.
- Kepecioğlu, K. (2009). Bursa Kütüğü, Cilt: III, Haz. Hüseyin Algül-Osman Çetin-Mefail Hızlı-Mustafa Kara-M. Asım Yediyıldız, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Kepecioğlu, K. (2009).Bursa Kütüğü, Cilt: IV, Yay. Haz. Hüseyin Algül-Osman Çetin-Mefail Hızlı-Mustafa Kara-M. Asım Yediyıldız), Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Kiyak, H. (2013). "Osmanlı'dan Günümüze Bursa'da Müzik", II. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi, Bildiriler Kitabı I, Star Ajans Matbaacılık.
- Kumaş, N. (2020).II. Abdülhamid Döneminde Bursa'da Sosyal Hayat (1876-1909).
- Kurmuş, Ö.S. (1992). "Bursa'da Basılan Kitaplar", Türk Dünyası Araştırmaları,(76), Şubat, s.157-170.
- Kuter, M.(2011).Tarihe Yön Veren Kent: Bursa, Bursa Kültür A.Ş.
- Mehmet Akif-Türkiye'de Modernleşme ve Gençlik Bilgi Şöleni, Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları, Ankara:2007.
- Mehmet Ş. (1332). Yâdigari Şemsi, Mısri Dergâhı Seccâdeneşini, Matbaa-i vilâyet, Bursa.
- Melikoğlu, B.(2009). "Türkiye'de Kurulan İlk Hayvanları Koruma Derneğinin Tarihsel Gelişimi", Vet Hekim Der Derg, 80 (1), s.37-44.
- milliyet.com.tr. Erişim tarihi:
20.02.2021.<http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1958/07/26>
- mikutup.gov. Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021.
- Neylâ ve Bekir Peynircioğlu Arşivi.
- Nilüfer Pars (Muallim), "Türkiye Hayvanları Koruma Cemiyeti Ana Nizamnamesi", İkdâm, Sene:2, Sayı:422,10 Birinci Teşrin 1940 Perşembe, s.4.
- Özcan, N. (2012). "Osman Şevki Uludağ", Diyanet İslam Ansiklopedisi, (42), s.122-124.
- Özer, E.(2007). Osmanlı'da Tekke ve Tarikat Islahatları-II. Mahmud Dönemi ve Sonrası, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Öztahtalı, İ. İ. (2009). Bursalı Emrî Murad Efendi ve Divanı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Öztürk, Y. (2020). "Âlem-İ Mûsikî Dergisi Özelinde "Mûsikîşinâslar" Üzerine Bir İnceleme", Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:39, Denizli, s.379-391.
- Öztürk, Y. (2012).Bursa Basın Tarihi, Ekin yay.
- Parasız G.- Gülüm O.(2018).Türk Halk Müziğindeki Doğal Çok Sosliliğin Müzik Eğitimindeki Yansımaları, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi 8, no.1, s.22-28.
- Pehlivan, N. (2018). "Pars Beyler", Yeşil Bursa Dergisi, Kurtuluş Savaşının Kadın Efeleri Sayısı, Yıl: 5, (19), Kış, s.34-36.
- Prof. Dr. Bedrettin Pars Bey ve Bedriye Hanım'ın kızı Neylâ ve damadı Bekir Peynircioğlu ile yapılan görüşme, 27 Nisan 2021.
- projetsm.com. Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2021.<http://projetsm.com/bestekarlar/1014-mehmet-baha-pars-eserleri>

Raif Kaplanoğlu'ndan, e-posta ile alınmış belge.

sabetayciavcisi. Erişim Tarihi: 20 şubat

2021.<http://sabetayciavcisi.blogspot.com/2015/03/ozdem-sanberk-pars-ailesi-halide-edip.html>)

Sadık Z.(2013). Türk Musikisi Alanında Çıkan Süreli Yayınların Değerlendirilmesi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Edirne.

Sağlam, A.-Basut, F. (2016). "Türk Müzik Eğitiminin Sınıflama Sorunsalına Yönelik Bir Değerlendirme", MÜZED Bölge Konferansı Bildirisi, Müzed Bölge Konferansı/Muzed Regional Conference, İpek Yolu'nda Müzik Kültürü ve Eğitimi, Music Culture & Education on the Silk Road, 17-19 Nisan/April 2014, İstanbul, Türkiye, Ocak, s.102-126.

Sezen, A. (1992).Türk Müziğinde Nota Yayımcılığı (1875-1928),Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

sondakika.com. Erişim Tarihi: 20 şubat

2021.<https://www.sondakika.com/haber/haber-prof-dr-kara-dan-100-yilin-dergileri-sergisi-7079931/>

şebab Hatıralarından Mensur şiirler: Baba Efendizade Mehmed Baha, Bursa,1324,Matbaa-i Emir,32+2 s.8.

Walter de Gruyter (10 Kasım 2011). Türkischer Biographischer Index.

yesilbursadergisi Erişim Tarihi: 20 şubat

2021.<http://www.yesilbursadergisi.com/mobil/koseyazisi.php?id=795>

yesilbursadergisi. Erişim Tarihi: 20 şubat 2021.

<http://www.yesilbursadergisi.com/yazar/pars-beyler-sulalesi-795.html>

youtube.com. Erişim Tarihi: 20 şubat

2021.<https://www.youtube.com/watch?v=pjzmSQ9QCT8>.